

חמץ של נכרי הנמצא אצל ישראל ומכירה לנכרי שלא על מנת לקנות

1. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ה עמוד ב

תנו רבנן: שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר לא יראה לך שאר [ולא יראה לך חמץ] בכל גבלך. לפי שנאמר לא יראה לך שאר - שלך אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הנכרי - תלמוד לומר לא ימצא.

2. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תמ

נכרי שהפקיד חמצו אצל ישראל, אם הוא חייב באחריותו מגניבה ואבידה, בין שהוא בביתו בין שהוא בכל מקום ברשותו, חייב לבערו. הגה: ואפילו חזר והפקידו ביד אינו יהודי אחר (הגהות אלפסי פ"ק דפסחים). ו"א שאפי' אינו עליו אלא שומר חנם שחייב בפשיעה, חייב לבערו. ואפילו אם אינו חייב באחריותו בדין, אלא שיודע שהאינו יהודי אלם וכפהו לשלם אם יאבד, חייב לבערו; ויש חולקים.

ואם אינו חייב באחריותו, אינו חייב לבערו אפילו אם כבוש תחת ידו, כגון שהוא גר תושב ושרוי עמו בחצר. וצריך לעשות לפניו מחיצה גבוהה י' טפחים, כדי שלא ישכח ויאכלנו

מכירת חמץ לנכרי על מנת לקנותו והחמץ נמצא ברשות הנכרי

6. תוספתא מסכת פסחים (ליברמן) פרק ב

ישראל וגוי שהיו באין בספינה וחמץ ביד ישראל הרי זה מוכרו לנכרי ונותנו במתנה וחוזר ולוקח ממנו לאחר הפסח ובלבד שיתנו לו במתנה גמורה

בית הבחירה למאירי מסכת פסחים דף ו עמוד א ובתוספתא שנינו ישראל וגוי שהיו באים בספינה והיה חמץ ביד ישראל הרי זה מוכרו לגוי או נותנו לו במתנה ובלבד שלא יערים ומשם כתבו קצת גאונים בישראל שמכר חמצו לגוי או שנתנו במתנה שכל שמשכו הגוי ואין ישראל רגיל לעשות כן בשאר השנים אלא שאירע לו עכשו כן מותר לישראל ליקח ממנו אחר הפסח

7. חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף כא עמוד א

אבל אם הערים והוא רגיל לעשות כן בכל שנים למכור לגוי קודם הפסח וליטול לאחר הפסח קנסינן ליה והוא אסור לו ולכל ישראל לאחר הפסח, שעשאוהו כאילו הוא חמץ של ישראל המופקד ברשות גוי שהוא אסור לאחר הפסח ואף זה לפקדון נתכוין אלא שהערים

8. בית יוסף אורח חיים סימן תמח

רבינו ירוחם (נ"ה ח"ה מו.) כתב על תוספתא זו בשם בה"ג (הל' פסח כט ע"ג) ובלבד שלא יערים ואיני מבין דבריו דהא שרי ליתנו לגוי במתנה ולחזור וללקחו אחר הפסח ואין לך הערמה גדולה מזו ואפילו הכי שריא מאחר שמוציאו מרשותו לגמרי ואפשר דשלא יערים דקאמר היינו לומר שלא ימכור לו ולא יתן לו על תנאי:

9. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קיג

כוונתו מבואר, דהערמת מכירה זו היא היתר גמור מן התורה בלי שום פקפוק שהוא מוכר מכירה גמורה באחד מהקנינים שהגוי קונה, אף על פי ששניהם יודעים שרוצים

בחזרת החמץ לאחר הפסח, מ"מ השתא מכור הוא ויכול הלוקח למכרו ולאוכלו להקדישו להאבידו מבלי מוחה, אלא שהוא אוהבו ואינו עושה כן ומשמרו עד לאחר הפסח וחוזר ומכרו לישראל היתר גמור הוא בלי פקפוק, ואחריות החמץ כל ימי הפסח על הגוי, ואפילו בפירוש יכול לומר להגוי אם נשאר החמץ בידך עד אחר הפסח ותרצה למכרו אז קרוב לודאי שאקחנו ממך במקח השוה.

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תמח

חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אנוס. ואם מכרו או נתנו לאינו יהודי שמחוצ לבית קודם הפסח, אף על פי שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתנו לו, מותר ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי, או שימכרו לו מכירה גמורה בדבר מועט; אבל מתנה על מנת להחזיר לא מהני.

מכירת חמץ לנכרי והחמץ נשאר בבית הישראל

11. ב"ח אורח חיים סימן תמח

ובמדינה זו שרוב משא ומתן הוא בין שרף ואי אפשר להם למכרם לגוי מחוץ לבית בפרט למחזיקים באורנד"א יש להתיר בענין זה שימכור לגוי כל החמץ שבחדר וגם החדר עצמו ימכור לגוי אלא כיון דקיימא לן דאין הגוי קונה קרקע אלא בשטר עם נתינת הכסף כדאיתא בפרק קמא דקידושין (יד ב) וטריחא מילתא לכתוב שטר גם אולי יעלה על דעת הגוי להחזיק בחמץ שלא להחזירו כיון שהשטר בידו ואיכא הפסד מרובה צריך שיהא מתנה עם הגוי ושיאמר לו אני מקנה לך גם החדר בכסף זה שאתה נותן לי אף על פי שלא כתבתי לך שטר על מכירה זו דאמירה זו מהני דקני לה וכדמשמע בחושן משפט סוף סימן קצ"ד. ומיהו צריך למסור לגוי גם המפתח דאם לא כן כיון דדעת ישראל לחזור ולקנות חמץ זה אחר הפסח הוה ליה כמשכיר ביתו וגמרו פיסוק הדמים ב"ג והמפתח ביד השוכר בליל י"ד דעל השוכר לבדוק לפירוש ר"י (תוס' פסחים ד א ד"ה אם) לעיל בסימן תל"ז (סוף ס"א) ולא דמי למי שקנה באחד מדרכי הקנאות ונשאר המפתח ביד המוכר דבחמץ יש להחמיר ותו כיון שהמפתח ביד ישראל ויכול ליכנס לחדר וליטול החמץ משם לא סמכה דעתיה דגוי דמכירה גמורה היא אלא סובר דאינה מכירה אלא להסיר מעליו איסור חמץ.

12. מגן אברהם סימן תמח ס"ק ד

ואם יש לו חמץ הרבה וא"א להוציאו חוץ לבית ימכור לו גם החדר אלא כיון דק"ל דעכו"ם אינו קונה קרקע בכסף אלא עם השטר יתנה עמו בתחלת המקח שמקנה לו בכסף לחוד כמ"ש בח"מ סי' קצ"ד וסי' ר"ז וצריך למסור לו המפתח שיכול ליכנס שם דאל"כ ה"ל כהערמה.

13. אליה רבה סימן תמח

ומ"מ לכתחילה נראה אין להקל בחמץ גמור, דאין למכור לכותים אם החמץ בבית ישראל אף שמוכר לכותים הכל כדינא. אם לא כמ"ש הב"ח [שם] זה לשונו, במדינתנו שרוב משא ומתן בין שרף ואי אפשר להם למכרם לכותים לחוץ לבית, ובפרט למחזיקים באורנד"א, יש להתיר שימכור לכותים החדר והחמץ שם וכו'. ועל פי זה השבתי למוכרי שכר פה פראג ששאלו למה אסרו כל רבותינו הקודמין למכור לכותים השכר עם המרתף שלהן, ולמוכרי היין שרף שנהגו להיתר למכור. והשבתי דדוקא למוכרי יין שרף שהוא שלהם, שעל הרוב שורפין [ב]עצמן, ואי אפשר להם למכור

ולית הלכתא בהא כר"ל דהא קי"ל כרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות כמו שבארתי בפרק הזהב (סי' ח'). הלכך דרשינן מיד עמיתך בכסף הא מיד עובד כוכבים במשיכה הלכך ישראל שקנה בהמה מן העובד כוכבים אף על פי שנתן מעות פטורה מן הבכורה עד שימשוך.

קנין קרקע

19. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן קצ סעיף א

קרקע נקנה באחד מארבעה דברים: בכסף, בשטר, בחזקה ובקנין סודר.

20. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן קצ סעיף ז

בד"א שקנה בכסף לבדו, במקום שאין דרך לכתוב שטר; אבל במקום שדרכן לכתוב שטר, לא קנה עד שיכתוב את השטר.

21. תשובות והנהגות כרך ב סימן רכא

א) האחרונים שיבחו קנין אגב קרקע למכירת חמץ, אבל יש להעיר דאם שכור לו הדירה וברוב הפעמים רשום בתוך החוזה שאסור לו להשכירו, תמוה היאך השוכרים משכירים במכירת חמץ מורשים אלו חדר או דירה לנכרי, והלוא אין להם רשות ולא חל, וצ"ל דס"ל שלשכירות בהערמה כי האי אנו סהדי דלא איכפת ליה למשכיר, כיון שהגוי לא נכנס לדירה, ולכן אף שזה רק מושכר לו מ"מ אין בכח הבעלים להפריע השכירות, ועדיין צ"ב שאה"נ אם זהו תנאי בעלמא א"ש שלא נתכוונו לכה"ג, אבל אם עשו שיוור בקנין השכירות שמושכר לו לבד ולא להשכיר, לא מועיל השכירות כלל לקנין אגב, כיון שאינו שלו להשכיר.

קנין סתימתא

22. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן רא

וכן כל דבר שנהגו התגרים לקנות בו, כגון על ידי ב שנותן הלוקח פרוטה למוכר, או על ידי שתוקע לו כפו, (או במקום שנהגים הסוחרים שמוסרים לקונה המפתח) (הגהות מיימוני פ"ז דמכירה), וכן כל כיוצא בזה.

23. שו"ת הר צבי יורה דעה סימן רנב ד"ה וכיון שאין

וכיון שאין כאן קנין כסף הרי השטר בלבד אינו קנין מצד הדין דהרי אין שטר במטלטלין. אלא שיש לדון בזה שיהא מהני השטר משום סיטומתא, שבספר צמח צדק החדש (יו"ד, סימן רלג) משמע, שחוזה מכירה חשיב קנין משום סיטומתא

מחוץ לבית כמו במדינות שהעיד הב"ח, משא"כ שכר שקונין מכותים לא התירו זה כלל, דבקל אפשר להחזיר לכותים, גם שלא לקנות כל כך עד שישתיר על פסח. גם ודאי ראו שיש חשש קלות בזה, דלכל מסור שיכנסו למרתף בפסח לאיזה צורך יום טוב ע"י פתח קטן שיש להם ושאר עניינים, לכן ראו להחמיר בזה מכל וכל.

14. משנה ברורה סימן תמח ס"ק יב

וצריך למסור לו המפתח מחדר שמונח בו החמץ כדי שיוכל לכנס בשעה שירצה וליטול את חמצו שנמכר או ניתן לו או שעכ"פ יאמר לו הישראל בכל עת שתמצא תוכל ליקח המפתח מחדרך וליכנס בו ליטול את חמצך ואיסור גמור הוא להניח שום חותם או מסגר על החדר או על החמץ כדי שלא יוכל הנכרי ליטול את החמץ דמוכח מזה דכל המכירה לא היה רק הערמה בעלמא ואם עשה כן מתחלה בשעה שמכר אפילו בדיעבד אסור החמץ דלא סמכה דעתיה על דעכו"ם ומכ"מ אם בתחלה מכר כדין ואח"כ נתן מסגר על החדר או חותם על החמץ אף שאסור לעשות כן מ"מ אין החמץ נאסר בשביל מה שעשה שלא כהוגן אחר המכירה ועיין בה"ל מה שכתבנו בשם פמ"ג וח"א חלוקי דינים בזה: **הקנינים המועילים למכירה**

קנין חליפין

15. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן קצה סעיף א

בקנין כיצד, יתן הקונה למקנה כלי כל שהוא ויאמר לו: קנה זה חלף הקרקע או המטלטל שמכרת או שנתת לי. ואין נוהגין שיאמר לו הקונה כן, כי מסתמא אדעתא דהכי הוא נותן לו) (טור). וכיון שמשך המקנה הכלי, נקנה הקרקע או המטלטלים ללוקח או למקבל מתנה בכל מקום שהוא, אף על פי שלא החזיק ולא נתן כסף ולא כתב שטר ולא משך, ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו, אפילו אין עדים בדבר, אם מודים זה לזה

16. קצות החושן סימן קצה ס"ק א

(א) בקנין כיצד. כתבו תוס' פ"ק דקידושין דף (ד') [ג'] (ע"א ד"ה ואשה) דעכו"ם נמי קונה בחליפין... ובש"ך סימן קכ"ג (סק"ל) חולק על דברי תוס' בקנין חליפין בעכו"ם וז"ל, והראיה שהביא ר"ת מכסף מקנתו וכו' לפענ"ד לאו ראיה היא, דלעולם אימא לך חליפין אינו מועיל בעכו"ם

קניין כסף

17. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן קצח

דבר תורה מעות קונות; אבל חכמים תקנו שלא יקנו המטלטלים אלא בהגבהה או במשיכה דבר שאין דרכו להגביה, (וכיון שמשך או הגביה, קנה אף על פי שלא נתן המעות) (טור). כיצד, המקבץ עצים או פשתן וכיוצא בהם ועשה מהם טעון גדול שאי אפשר להגביהו, אינו נקנה במשיכה, שהרי אפשר להתירו ולהגביהו עץ עץ. אבל אם היה טעון של אגוזים או של פלפלים או של שקדים וכיוצא בהם, שאין אחד יכול להגביהו, הרי זה נקנה במשיכה. (ויש חולקין וסבירא להו דאפילו בעצים נקנה במשיכה, הואיל ואיכא טורח להתיר ולהגביה). וע"ל סימן ר' סעיף ז' בדין משיכה והגבהה (טור).

18. רא"ש מסכת בכורות פרק ב